ADAM

Anul IV — No. 55 Redactor: I. LUDO 15 Noembrie 1932

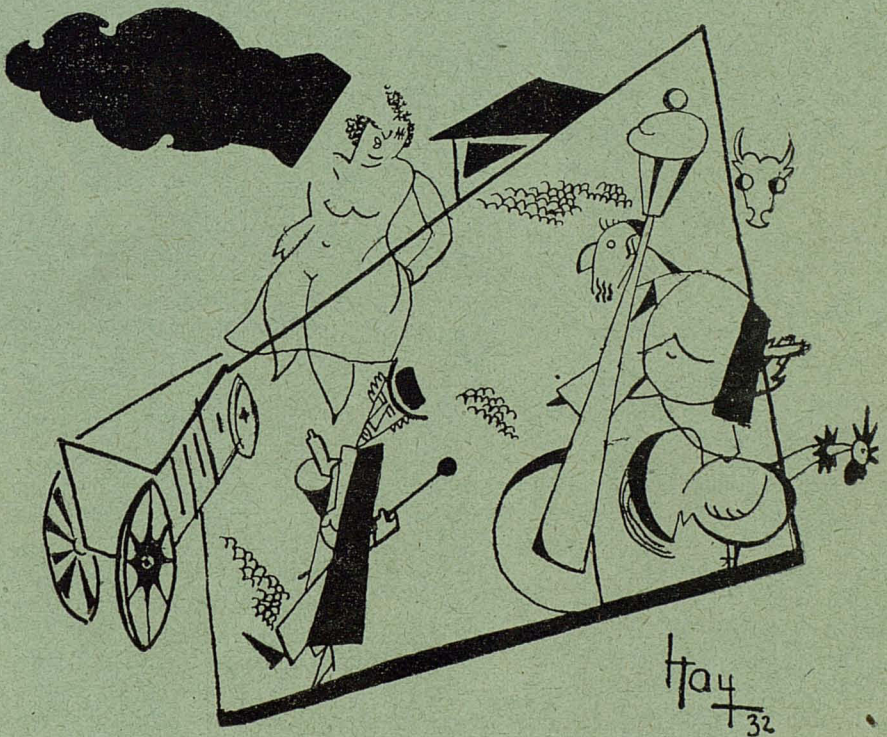

STRADĂ de S. HAY

COLABOREAZĂ D-NII: CONST. STERE, G. SPINA, EUGEN RELGIS, O. HARMELIN, BENO SOLOMON, DR. SCHAECHTER-NANCY, I. LUDO. ILUSTRAȚIUNI DE: S. HAY.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: BULEVARDUL PACHE 85 — BUCUREȘTI IV
Abonamentul anual Lei 150

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

ADAM

ANUL V. — No. 55 Redactor I. LUDO 15 Noembrie 1932

Redacţia şi Administraţia: B-dul Pache 85 BUCUREŞTI IV

Elenismul şi judaismul în civilizaţia umană

de C. STERE

o o o

II

Biblia pentru prima oară proclamă supremaţia idealului moral al omenirii faţă de forţele oarbe ale naturii.

Un savant francez, profesor la *Collège de France*, cel mai înalt institut de cultură al ţării sale — cu drept cuvânt opune miracolului grec, miracolul evreu:

In curs de lungi secole, — zice Eduard Le Roy — s'a produs în adâncimile sufletului israelit o extraordinară şi unică desvoltare religioasă, pe cale de moralizare şi spiritualizare progresivă. *Miracolul evreu* în felul său, desigur, nu e mai puţin prodigios ca *miracolul grec*. Spiritul nou, pregătit cu încetul prin acest efort secular, s'a relevat în acea intuiţie supremă care a biruit lumea. Eveniment capital, — al cărui tipar rămâne indelebil pentru că el a dat acel factor al sufletului modern care îl face în veci ireductibil la sufletul antic...*)

In această proclamare a supremaţiei idealului uman constă, în realitate, acel „spirit de revoltă", împotriva căruia se ridică Georges Batault.

Liber cugetătorul Clémenceau are dreptate când constată că *divinizarea naturei* este străină judaismului. Precum nu este lipsită de adevăr şi afirmarea că judaismul, nu că „disprețuește pământul", dar îl subordonează concepţiunei sale morale, pentrucă deasupra naturii ca şi deasupra pământului el înalţă ordinea morală, zămislită în inima şi în creerul omului, ca *stăpân al naturii.*

Omul rob al naturei.

Omul podoabă a naturei.

Omul stăpân al naturei.

Această este succesiunea concepţiei asupra lumii şi vieţii, aşa cum s'a manifestat ea în religiunile omenirii de la barbaria asiatică, prin cultura clasică a Eladei, până la concepţia morală a judaismului.

Omul este astfel decretat ca stăpân al naturei, pentrucă el o supune legii

*) „Les Origines Humaines", p. 304.

www.dacoromanica.ro

morale, ca *temelia ordinei universale.*

Această concepție înalță pe om : *ca un factor al procesului cosmic.*

Oricum ar fi rezolvată problema transcedental de către filozofi asupra raporturilor dintre spirit și materie, făcând abstracție de structura intimă a naturii cum e înfățișată de știința modernă în evoluția cosmică, se desluşesc obiectiv patru momente hotărâtoare :

1. Apariția vieții organice inconștiente.

2. Conștiința rudimentară, o licărire plăpândă a inteligenții care nu se ridică încăpână la conștiința de sine.

3. Conștiința reflexivă— puterea de gândire — din care se nasc știința și arta.

4. In sfârșit, afirmarea conștiinții, a intelectului, ca un factor cosmic, ca o forță nouă, activă,care intervine hotărâtor în jocul forțelor naturale, spre a le subjuga scopurilor și idealurilor omenești.

Nu se poate tăgădui faptul material că, prin desvoltarea vieții organice și, în sânul acesteia, a forțelor psihice, factorul intelectual mereu și neîntrerupt câștigă în însemnătate, în complexul forțelor cosmice.

Fața pământului a fost astfel schimbată. Deasupra crustei rigide și a stratului de viață organică a fost înălțată o *sferă umană* care apare ca o adevărată atmosferă psihică sau morală a globului. Prin ea întreg pământul parcă ajunge prin dominațiunea omului și a creațiunilor sale, ca un singur organism viu.

Astfel acest simplu fapt — subjugarea de către om a forțelor naturei, — independent de orice speculațiuni metafizice asupra raporturilor între spirit și materie — dovedește îndeajuns legitimitatea concepțiunei judaice.

Afirmarea supremației idealului omenesc asupra naturei însăși constitue titlul de glorie neperitoare a judaismului.

Și în măsura în care intelectul reușește să se afirme ca o forță diriguitoare, în măsura în care omul sub imboldul imperativelor conștiinții sale, luptă pentru realizarea idealului său, ca temelia ordinei morale a lumii — în aceiași măsură judaismul apare ca aurora unei faze noui în însăși evoluția cosmică, menită să asigure biruința conștiinții asupra forțelor oarbe ale naturei.

Este oare această concepție radical ne compatibilă cu elenismul, — cum pare a crede un Georges Clémenceau și atâția alții ?

E interesant să constatăm că gânditorii judaismului n'au văzut nicăeri această anti nomie. Ei au încercat adesea să armonizeze concepția lor religioasă cu achizițiunile reale ale elenismului.

E un fapt puțin cunoscut chiar de evrei, că dacă în Europa apuseană, multă vreme după năvălirile barbare a fost perdut contactul intelectual cu antichitatea clasică în întunericul urmat, cugetătorii judaismului în tot cursul evului mediu n'au cunoscut această ruptură de continuitate, de la epoca lui Philon de Alexandria, platonicianul de la începutul erei creștine, până la Moise Maimonide din veacul al XII-lea, care comenta cartea Mișnah în lumina filozofiei aristotelice.

Acesta declara categoric că el nu se deosebește de Aristotel de cât într'un singur punct : el nu crede în indestructibilitatea materiei.

Și știința modernă în această privință a dat dreptate lui Maimonide,

www.dacoromanica.ro

împotriva lui Aristotel.

Mai mult. Inainte de Renaşterea italiană, Europa nu cunoştea rudimente din literatura clasică decât prin intermediul Arabilor (Avicena, Averres). Dar aceştia nu veneau direct în contact cu operele originale ale clasicismului; dânşii, de cele mai multe ori nu le puteau studia de cât din traducerile ebraice.

In lumina filozofiei moderne concepţia judaismului nu poate apare dar ca o simplă negaţiune a elenismului.

Numai mulţumită judaismului, achiziţiunile elenismului pot fi puse de acord cu imperativele conştiinţei omeneşti.

Proclamând unitatea lui Dumnezeu, judaismul în adevăr a săpat o prăpastie între antichitatea clasică şi civilizaţia modernă.

Dar tocmai prin aceasta el a afirmat supremaţia idealului omenesc.

Concepţia antică a divinităţii pulverizia omenirea într'o mulţime de specii ostile.

Unitatea de Dumnezeu, însă, înseamnă în primul rând, unitatea geniului uman.

Din unitatea lui D-zeu rezultă şi unitatea creaţiunii prin subordonarea întregului univers idealului omenesc, întrupat în Divinitate.

Atunci când judaismul şi-a proclamat imperativele : iubirea de aproapele, dreptatea, sanctitatea muncii şi pacea — el tot odată a considerat aceste principii ca temelia ordinei morale a lumii, care se realizează prin solidaritatea umană împotriva stihiilor oarbe.

Prin această concepţie judaismul în adevăr poate fi opus elenismului, dar nu prin pretinsul dispreţ al naturei şi al bucuriilor vieţii.

Multiplicitatea zeilor presupune omenirea împărţită prin îngrădiri verticale şi orizontale în grupuri străine şi ostile.

Fiecare popor şi chiar fiecare categorie socială şi fiecare familie se închina propriilor zei. Şi zeii se duşmăneau şi se luptau între ei ca şi popoarele însăşi.

Biruinţa sau înfrângerea unui popor, însemna biruinţa şi înfrângerea şi a zeilorsăi; cel biruit perdea orice drept omenesc, era degradat până la animalitate.

Astfel se justificau nu numai robia şi exploatarea fără cruţare a claselor oprimate, dar şi vecinicul război de exterminare dintre popoare.

Judaismul, proclamând unitatea de Dumnezeu, afirma dar unitatea principiului moral, unitatea conştiinţii umane şi solidaritatea omenirii în lupta pentru triumful idealului ei, supremaţia în sânul Naturii moarte a omului viu, creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu.

Această concepţie rămâne din nenorocire încă şi astăzi numai o aspiraţiune a elitei omeneşti.

Judaismul şi după milenii de luptă şi suferinţi, n'a biruit încă.

Dar numai biruinţa lui va asigura omenirei o viaţă care va merita să fie trăită.

www.dacoromanica.ro

Butada Arianei
sau
Erorile Genezei

de G. SPINA

o o o

Incontestabil că în epoca aceasta de frământări politico-sociale, când atâtea probleme tulbură omenirea până în adâncuri şi când se discută despre revizuirea tuturor sistemelor şi regimurilor cari au prezidat destinele ei, când revizuirea tratatelor stă gata să încaere iar statele europene, apare la prima vedere cam uşuratică preocuparea unor revizuiri... biblice.

Să nu uităm însă că de atâtea mii de ani, Biblia este la baza educaţiei tuturor popoarelor şi că unele din ele o consideră nu numai ca atare, dar o aşează pe deasupra oricăror alte învăţături şi norme de conducere în viaţă; deci, o mică revizuire a ei, pe ici-colo, când e cu putinţă, nu trebue considerată chiar cu totul inoportună sau inutilă. Şi cu atât mai puţin când e vorba de unele erori grosiere de fapt (termenul nu poate supăra pe nimeni, căci îl împrumutăm dintr'un domeniu nu mai puţin sacro-sanct: acela al justiţiei), erori cari pot duce printr'o îndelungată şi talmudică analiză la răsturnarea întregei teorii biblice despre crearea lumii.

Textele biblice ne-au deprins, pe alocuri, cu o mare sinceritate; acolo, lucrurile sunt spuse cu toată brutalitatea, deschis, pe faţă, pentrucă numai aşa au înţeles autorii lor să-şi [illegible] pentru răspândirea adevărului, pentru impunerea şi menţinerea credinţei şi pentru celelalte scopuri mai realiste urmărite de conducătorii din acele îndepărtate timpuri.

Prilejul acestor consideraţii şi al celor cari vor urma, ni l'a oferit recitirea atât de popular devenitei cărţi a lui Claude Anet, „Ariane, jeune fille russe". Undeva, autorul aruncă o butadă prin gura adolescentei sale eroine; Ariana întreabă: „La începutul lumii nu erau decât Adam şi Eva; fiii lor au fost Cain şi Abel. Atunci cum au avut aceştia copii? Butada Arianei merită să fie luată în serios şi analizată mai îndeaproape: ea dă isvor de interesantă dialectică şi deschide drum unor consideraţiuni nu lipsite de folos pentru lumea credincioşilor chiar.

Intr'adevăr, să citâm textele „incriminate" din Cartea Facerii, referitoare la chestia care ne preocupă:

„Şi Adam cunoscu pe Eva femeia sa, care concepu şi născu pe Cain. Şi ea mai născu pe fratele lui, pe Abel" (Moisi I 4: 1, 2).

„Şi Cain vorbi lui Abel fratele său şi când erau ei la câmp, s'a sculat Cain asupra fratelui său Abel şi l'a omorât pe el" (Moisi I 4: 8).

„Şi Cain eşi dela faţa lui Iehova şi [illegible] pământul Nod spre răsă-

www.dacoromanica.ro

ritul Edenului" (Moisi I 4: 12).

„Şi Cain cunoscu pe femeia sa, care concepu şi născu pe Enoch şi el zidi o cetate şi cetatea o numi Enoch după numele fiului său. Şi lui Enoch se născu Irad şi Irad născu pe Mehujael; şi Mehujael născu pe Metusael şi Metusael născu pe Lamech.

„Şi Lamech îşi luă două femei, numele uneia era Ada, iar numele celeilalte era Ţila. Şi născu Ada pe Iabal; şi numele fratelui său fu Iubal. Şi Ţila născu pe Tubal-Cain; şi sora lui Tubal-Cain era Noema" (Moisi I 4: 17, 18, 19, 20, 21, 22).

„Şi Adam cunoscu pe femeia sa care născu un fiu şi ea chemă numele lui Set (substituit), zicând: Mi-a dat Dumnezeu altă sămânţă în locul lui Abel, pe care l'a ucis Cain" (Moisi I 4: 25).

Din lectura atentă a acestor texte, reese clar că Adam şi Eva n'au avut decât pe fiii lor Cain şi Abel, până mult mai târziu când s'a născut Set; Abel fiind ucis, Cain a fost stigmatizat de Iehova şi alungat spre răsăritul Edenului. Ori, nici o altă făptură omenească decât Adam, Eva şi Cain nu se aflau pe suprafaţa pământului; şi atunci întrebarea se pune dela sine: cine a fost femeia pe care „a cunoscut-o" Cain? Dar nu numai atât: cu cine au procreiat toţi descendenţii lui Cain şi anume Enoch, Irad, Mehujael şi Metusael, pentrucă abia în privinţa lui Lamech găsim preciziunea că şi-a luat două femei, pe Ada şi pe Ţila, despre ascendenţa cărora nu aflăm absolut nici un cuvânt, singura femee despre care până acum ne informează Biblia ca având o certă paternitate şi maternitate fiind Noema, născută din Lâmech şi din Ţila?

Nu încape nici o îndoială că Eva a păcătuit cu propriul ei fiu, Cain, şi că din această convieţuire incestuoasă s'a născut Enoch, că el la rândul său a convieţuit cu mama lui care, din această nouă legătură, l-a născut pe Irad, că acesta luând pilda tatălui său a convieţuit cu Eva şi l-a procreat pe Mehujael care l'a imitat pe tatăl său procreîndu-l pe Metusael şi acesta — prin aceiaşi legătură — a dat naştere lui Lamech.

O observaţie: nu trebuie să surprindă pe nimeni faptul că Eva a fost „cunoscută" de cinci generaţii, pentru că trebue să ţinem seamă de longevitatea excesivă a străbunei noastre; şi dacă Adam la vârsta de o sută treizeci de ani a fost încă în putere să dea viaţă lui Set, avem toate motivele să credem eă Eva — de aceiaşi vârstă cu Adam — era în deplinătatea facultăţilor sale fizice să se lase „cunoscută" de cei cinci fii ai ei despre care ne ocupăm.

Nu se poate preciza însă din care legătură a Evei cu vreunul din fiii ei s'au născut Ada şi Ţila; dar s'ar părea că ele ar fi fructele legăturii dintre Eva şi Lamech, căci din momentul apariţiei lor nu mai aflăm vre'o naştere misterioasă şi Eva, reintrată sub puterea maritală, îl naşte pe Set a cărui stare civilă este lămurit stabilită de textul mai sus citat.

Deci din raporturi incestuoase dintre mamă şi fii pe deoparte şi din raporturi incestuoase dintre tată şi fiice (cu complicaţia că aceste fiice au fost procreiate cu ajutorul femeii care înainte de a le fi lor mamă era mama tatălui lor), s'a pus bazele clanului de oameni din cari s'a perpetuat — după datele Bibliei — speţa noastră. Am putea face o altă serie de consideraţii asupra legăturilor Noemei care desigur

www.dacoromanica.ro

că a avut raporturi cu fratele ei Tubal-Cain sau cu fraţii din Ada, Iabal şi Iubal, sau cu tatăl ei Lamech, căci puterea părintească era nelimitată în acele binecuvântate vremuri, precum se ştie.

Dar Set? El a avut, iar în chip misterios un fiu, pe Enos; şi abia deacum încolo au început că se nască în număr din ce în ce mai mare fii şi fete, fete şi fii, a căror genealogie se pierde în negura mileniilor şi a calculului probabilităţilor...

La început a fost incestul, pentrucă altfel nici nu se putea. Nu înţelegem însă dece autorii textelor biblice s'au ferit să o spună, când apare atât de evident, şi când mai târziu — incestul ne mai fiind o necesitate — pedepsele aspre dictate de Moisi confirmă teza aceasta şi dovedesc că poporul ales ţinea să perpetueze obiceiul lăsat de străbuna Eva. In adevăr Moisi, (III 20: 11, 12, 14, 17, 19, 20, 21) prevede toate modurile de comitere a incestului şi le pedepseşte cu moartea.

Toate acestea, în cazul când Cain, în pământul Nod spre răsăritul Edenului, nu ar fi găsit într'adevăr nici o femee. Dar dacă a găsit? Aceasta ar însemna că în afară de Adam, Eva şi Cain, mai erau şi alţi oameni pe pământ, că fiind după chipul şi asemănarea lor (dovadă împreunarea lui Cain cu Necunoscuta din Nod), erau după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu şi că deci Dumnezeu a mai creiat oameni şi alţii decât numai pe Adam şi Eva.

Şi atunci?

Atunci Cartea Facerii nu e decât o poveste, frumoasă şi plină de fantezie care, când nu oferă o bogată colecţie de adultere şi amoruri incestuoase, oferă prilejul unor deducţiuni menite să răstoarne toate afirmaţiile ei despre crearea lumii.

E. RELGIS de Lazăr Zin

Peregrinări Europene

Câteva ore la Budapesta

de EUGEN RELGIS

o o o

II

Şi Budapesta îşi desfăşură cealaltă jumătate, în ora irizată a amorgului apropiat. Defileu de palate, linia edenică a insulei Margareta. Bărci cu motor, — libelule sonore — taie valurile, părând gata să sboare. Regate subţiri, prelungi: tineri în tricou alb, cu gestul paralel al vaselor, ca şi cum ar împlini un rit în faţa ultimelor luciri solare. Dunărea, verzue, sidefată. Se arată iar cartierele muncitoreşti; furnale de gaz, rezervoare, stive de cărbuni, bancuri de nisip, piramide de butoaie — printre magazii flotante şi antrepozite cari cuprind fabricile luminate pentru munca de noapte.

www.dacoromanica.ro

— Incântător oraș! exclamă o doamnă, tolănindu-se în chaise-longue.

Cei cari o înconjură, îl compară cu capitalele apusene. Nici una nu are somptuositatea Budapestei, care se arată întreagă în această galerie curgătoare, ca într'o sală de oglinzi cu miragii circulare.

— Dar, ați ascultat acea tăcere plină de gemete, a acestui încântător oraș ?...

Domnul care dăduse această replică, ședea în lumina ferestrei din fumoar. O carte deschisă, pe genunchi. Surâsul meu amar îl convinse de gândul meu identic. Imi întinse cartea:

— Citește numai o pagină...

Pe copertă: *„Chemins des douleurs"* de Sandor Kéméri. Pseudonimul unei femei maghiare, o emigrantă cu titlu nobiliar, care a cutezat să revină în patria ei: în temnițele lui Horthy. Cunoșteam, din alte relatări, cumplitul ei calvar. Al ei și al miilor de victime ale inchiziției naționale...In adevăr e deajuns o pagină. O redau așa cum e scrisă cu lacrimi de sânge:

...„Nu'mi pot da seama cum am ajuns la comisariatul militar din strada Szerecsen. Mă simțeam izolată de tot ce trăia: de străzi, de trecători, de cafenele, de magazine cu vesele culori. Eram legată de trista soartă a tovarășilor mei de suferință. Nu știam nimic precis; eram însă convinsă că în acest oraș groaznic se mai aflau ascunși mulți alții, ca mine.

„Polițistul mă ajută să urc, anevoe, un etaj. Intrai sdrobită într'o sală de așteptare, ticsită de deținuți cari, ca și mine, așteptau să le vină rândul la interogatoriu. Mă sprijinii de perete, să nu cad. Oamenii ședeau pe cele patru mese alăturate dealungul sălei. Pe scaune, persoane mai în vârstă. Alții, isto iți de așteptare, s'au așezat pe jos...

...Privii în jurul meu. Toți erau prisonieri, fără să li se fi luat întâi interogatoriul. Erau palizi, bolnavi, desnădăjduți. Unii aveau obrajii umflați, contusionați; alții, capul bandajat sau brațul înfășurat — dovezi de sălbatecă violență.

„Un tânăr înalt, slab, avea ochiul scurs. Orbita, care mai sângera, vădia lovituri proaspete. Un bătrân scuturat de friguri își strângea pântecele cu amândouă mâinile. Un bărbat cu barbă roșie, chip de Christ, avea în palmă stigmate de cue. Dâre roșii, trase cu cravașa: desen brutal pe pielea străvezie a unui obraz tânăr, delicat de femeie.

„Ne priviam în tăcere. Nu îndrăsneam să vorbim; era oprit. Cu baioneta la armă, patru soldați supravegheau toate mișcările noastre. Stăteau muți, nemișcați. Numai privirile se încrucișau, adânci, elocvente.

„Repede am învățat și eu acest esperanto al ochilor de prisioneri, cu care ne înțelegeam, deși graiul nostru era deosebit. Eram un amestec de naționalități și de religii: austriaci, bulgari, sârbi, români, cehi, germani, bosniaci — și mulți unguri; evrei, protestanți, catolici, ortodoxi-orientali, mahomedani, luterani (pentru cari ceilalți protestanți sunt eretici), greco-catolici (cari privesc ca eretici pe greco-orientali). Aflai toate acestea din interogatoriile însoțite de lovituri al căror sgomot se auzia din cele două încăperi alăturate.

„Eram cu toții niște persecutați, victime ale unor răzbunări personale, religioase sau politice. Cu toții eram pe nedrept și pe neașteptate torturați în chip neomenos"...

www.dacoromanica.ro

Ultimile licăriri ale Budapestei se zăresc în noaptea în noaptea încă diafană. „Oraș groaznic", stigmatizat cași atâtea alte orașe frumoase, în această Europă ce se devorează singură, fârâmiță în tabere sângerate, cari întârzie să ridice flamura albă a uniunei. „Pacea" de acum e mai tragică decât războiul: — pentrucă efectele acestuia se repercutează, ca valuri ce sporesc după ce piatra a căzut în adâncimi ;... pentrucă atât de puțini au învățat ceva, după lecția cea nebunească ; pentrucă aventurieri sălbateci și călăi de „drept divin", continuă să biciuiască turmele umane. Sărmane turme, lașe, instinctive, cari uită trecutul și viitorul, dacă pot paște iarba avară a prezentului.

Știu însă că sunt și oameni cu inimă frățească, cu minte limpede. Îi caut, cașicum aș vrea să mă întregesc pe mine însumi. Dar aci, pe vapor, ei se neutralizează, în umbră — sau își pun masca electrică în salonul înflorit ca o seră.

O copilă de șapte-opt ani, pe genunchii mamei, îmi atrage atenția. Numai capul și brațele sunt mobile ; coapsele sunt înțepenite orizontal și lateral, în unghiu drept cu trunchiul ; pulpele atârnă, atrofiate. Când e pusă pe bancă, fetița rămâne în aceiași poziție de manechin... In apropiere, două doamne tinere gesticulează ; surprind hieroglifele vii ale mâinilor, gesturile cari desenează în aer, fisionomia fluctuantă a munților. Când una din ele ridică figura la lumină, expresia ei e aceiași ca a măștilor fără pupile. Abia când văd că semnele celeilalte „vorbitoare" sunt schițate *în mâna ei*, cașicum ar frământa și modela, mă conving că e și oarbă. Nu am răgaz să mă pierd în trista meditație. Doamna cu triplă infirmitate, cuprinde o fetiță ce se joacă lângă ea. Și surâsul ei de fericire l'am văzut rareori pe chipul altor mame. Era pur, senin, inefabil *)...

Dialogul acestor femei a atras pe un tânăr, care stătuse toț timpul singuratec. E și el surdo-mut. Ca adunați de acel magnetism al simpatiei, au apărut în penumbra punții mijlocii — lângă ferestrele salonului plin de dansatori, de băutori, jucători de cărți — o domnișoară cocoșată al cărei cap triunghiular părea pus pe o tavă, o bătrână cu gușă enormă, un tânăr ce șchiopăta cumplit, sucit în jurul său ca o spirală...

Astfel, familia infirmilor mi-a dat, spectacolul unei solidarități generoase a unei discrete consolări care duce în cele din urmă la uitarea infirmității și urâțeniei lor. Am avut atunci visiunea acelei omeniri chinuită de eredități morbide, diformată de accidente, de aberații fiziologice, de capricii ale naturii. Am văzut și armatele de invalizi ai războiului și pe estropiații muncii (alți eroi, adevărați eroi) — acele făpturi ciuntite, căsăpite, injumătățite în lupta nemiloasă a existenții.

Nemiloasă? Natura are cruțări pe cari le ignorează viața socială a oamenilor. Dar familia de infirmi, de pe

---

*) Mi-am amintit de Helen Keller care, zidită din naștere în ea însiși, (oarbă, surdă și ută) a isbutit totuși să'și însușească o cultură enciclopedică. A învățat latina, matematicile, istoria. Si-a cucerit gradele universitare, stăruind cu voință înadevăr fantastică să perceapă lumea cu puterea nemijlocită a inteligenții. Povestea vieții sale, scrisă de dânsa, e o lecție de energie spirituală pentru atâția cari, deși deplini sănătoși, nu știu să vadă, să audă, să vorbească...

www.dacoromanica.ro

Idilă

de BENO SOLOMON

o o o

...Bolnava pe care am văzut-o azi cu „lupus vulgaris" e internată de doi ani; are rude cari vin s'o vadă. Eu însă aşi scrie despre o fată orfană, care-şi pierde tinereţea în spital; o rană hidoasă a feţii o desparte de restul lumii.

„No. 17! Mulagiu cu etichetă. Acei cari zac luni, îndură strivirea vremelnică a eului, în timp ce trupul, piesă de muzeu patologic, trece ciocănit de mâini nepăsătoare prin purgatoriul spitalului. Dar bolnave ca No. 17 ?".

Cuvintele acestea trebue să le pun în gura unui student visător, sensibil şi timid, adică un prost singuratec.

„Orele zămislite de pendulă se topesc în decorul odăii, unde scurgerea zilelor se încheagă în foi buchisite.

---

vapor, mi-a arătat că iubirea e mai tenace decât ura; că toleranţa se refugiază şi în fiinţe hidoase; că sufletul e ca o flacără ce arde şi în cioburi cari pot ţine câteva picături de ulei sacru.

Am simţit atunci că divinitatea e o biruinţă a oamenilor asupra bestialităţii lor, asupra diformităţilor lor morale, asupra perversiunilor cerebrale, asupra egoismului lor orb, surd şi mut, care-i duce la silnicie şi la măcel. Si în noaptea instelată, am visat acel templu viu care e trupul omului, armonios şi liber într'o lume de frumuseţi...

Paul retrăieşte scene din viaţa de spital.

— „Priviţi No. 17; prin vitropresiune distingeţi tuberculii. Leziunea cuprinde jumătatea stângă a feţii. Observaţi cicatricea cheloidă! Dumneata, domnule, priveşte-o! A! Vezi! Are acrocianoza extremităţilor şi un engiokeratom al gambei drepte. Pune-i întrebări! Fii curagios! In medicină trebuie să fii curagios. Ce tratamente i s-au aplicat ?".

No. 17 care din copilărie a avut tot timpul să devină un „caz", înşiră tratamentele şi spitalele pe unde s'a perindat. La antecedente hereditare răspunde: „crescută la asistenţa publică". Şi profesorul dictează: „scrie în foaia de observaţie: „heredita-suspectă".

Paul se ridică şi face câţiva paşi. Dacă începând de mâine s'ar purta cu No. 17 ca şi cu „cineva" ? Dacă i-ar cere numele ? Il mai ştie ea oare ?

...N'aşi vrea să scriu o istorioară morală. Dealtfel nu găsesc nimic lăudabil în intenţia lui Paul. Intrucât trăieşte singuratic, e firesc să simtă nevoia de a compătimi pe cineva spre a-şi ridica prestigiul persoanei în proprii săi ochi. Deci, satisfacţia de care e pătruns eroul meu nu are rost. Mi se pare că ar fi mai nimerit să începem cu o întâlnire accidentală la spital:

„Carnea crudă, brăzdată de noduri, a sfâşiat buza de jos. Şerpi de piele

www.dacoromanica.ro

agonizează închirchiți pe obrazul descompus. Pleoapa mâncată de boala lacomă, descoperă albul ochiului. In rețeaua de fire roșii, pupila se sbate neputincioasă. Paul lasă scarificatorul, presară pudră de permanganat pe obrazul sângerând. No. 17 acoperă cu o compresă rana sfârtecată.

— „Tot mai suferi, Domnișoară,... Domnișoară,... dar cum te chiamă?

Am atins partea nevralgică a povestirei mele. Pentrucă nu-i tocmai ușor să redai prietenia între un student timid și o fată în care simțirile adolescenței sunt tăinuite de un fizic monstruos. Antoinette simte oare numai recunoștință pentru tânărul care a trezit într'ânsa conștiința unei exigențe omenești?

„Vocea Antoinettei are timbrul voalat, căldura sufletului ce varsă prea plinul simțirei în cuvântul cel mai neînsemnat. Solitarii au adesea în glas o gamă infinită de nuanțe, ca harfa ce sub degete maiestre, naște melodia pentru urechile primului venit".

Rog pe cititor să colaboreze cu imaginația la închegarea prieteniei între Paul și Antoinette. Paul descoperă Antoinettei noțiunile de spațiu, de societate. Cu naivitatea omului primitiv, ea se entuziasmează de putința de a cunoaște oameni fără halate albe și pentru cari dânsa nu va fi „No. 17". Cu pavăza gingașă a încrederii, ea se avântă printre semeni.

...Rochia primăvăratecă, cu flori decolorate, se lipea de liniile femeiești ale Antoinettei. Pălăria, — Paul bănui că vre-o bătrână i-a împrumutat-o, — aruncă asupra feții umbra unui văl întunecat. Cinematograf. La actualități, discursul unui diplomat cu glas de mitralieră. Antoinette nu-și reținu un strigăt de spaimă; niște militari, vecini, pufniră. Șoarecele Mickey, visul acesta treaz, stârni veselia Antoinettei. La antracte ceru lămuriri asupra lui Mickey-Mouse, care vădit o impresionase. In entuziasmul ei, resfrânse voalul. Doamna de pe scauuul alăturat șopti ceva la urechea plodului ei neastâmpărat. Acesta păli, izbucnind în hohote de plâns; printre sughițuri silabisea; „am să fiu cuminte, n'o să mă ia muma pădurii"! Ascuns în poala măsii, o privea înfricoșat pe Antoinette".

Descurajat de cele întâmplate, Paul va găsi că lumea e un azil pentru cei slabi și că Antoinette era mai puțin nenorocită în izolarea-i dinainte.

De-ți pare, cetitorule, lipsă de pătrundere psichologică și de gust literar, să-i duc pe Paul și Antoinette la cinematograf, am putea să-i plimbăm aiurea, de pildă pe lac:

„Debarcaderul se depărta de luntrea ce despica moleșeala apei. Clipele desrobite de vama timpului se înălțau spre bolta cerului, pentruca lucitoare, să-și prelungeaecă existența în veșnicie. Natura se culca în umbrele nopții. Copacii înlănțuiau tăcerea cu brațe nemișcate. Vâslele pălmuiau ritmic undele.

— „La dreapta, — spre mal!"

Paul dădea uneori ascultare cuvintelor Antoniettei, însă era mai mult pătruns de durerea ce le umplea, durere ce aștepta par'că să evadeze, vorba cea mai neînsemnată. Cerul, pădurea de pe mal, toate erau făurite cu dânșii și prin dânșii. Gândurile erau străvezii. Sufletele pătrundeau firea cu emoția celor făuriți și inspirația creatorilor.., Barca se înfipse în stufiș. Antoinette luă vâslele și încet le puse în luntre. Lacrimi năvalnice sfințiră mâinile lui Paul. Plânsul omu-

www.dacoromanica.ro

lui desrobit de semenii săi, lacrimi de ușurare. Firea în jur le asculta cu aceiași înmărmurire, ca și cu mii de ani urmă, râsul primilor oameni. Paul înveli cu pardesiul, trupul în care s'au rupt zăgazurile chinurilor, trupul zguduit de torentele suferinții ce se varsă în veșnicie. Inima Antoinettei nu se mai sbate atât de sălbatec. Suflarea ei redevine ritmică. După șivoaiele durerii somnul aduce oare curcubeul prevestitor de senin? Lume fără dimensiuni, fără timp și mai ales fără oameni. Paul veghează asupra sufletului care lângă dânsul se scaldă în noaptea odihnei...

Cetitorul perspicace va bănui în plânsul Antoinettei manifestarea bolnăvicioasă a subconștientului stăpânit de niscaiva libido. Puritatea simțirilor celor doi prieteni se va sbate în rețeaua incurcată, a „refulărilor", „complexelor", etc., etc. Dealtfel puține sunt în zilele noastre copilele romantice cari să mai ia în serios o plimbare pe lac.

Spre a mulțumi pe cetitorii de diferite categorii, propun câteva desnodăminte „inter-changeables" :

a) Pentru sportivi : Paul o invită pe Antoinette la un match de foot-bal.

b) Pentru fete urâte trecute de 40 ani : Paul se căsătorește cu Antoinette. In ziua nunții, de sub vălul de mireasă, chipul Antoinettei, o ! minune... apare strălucitor de frumusețe. Printre telegramele de felicitare, una mai ales e primită cu urale de nuntași. Vestea morții unchiului nabab din Congo, a cărei unică moștenitoare este Antoinette.

c) Pentru cetitorii paginei a 8-a a cotidianelor : Desnădăjduit de insuccesele medicilor, după numeroasele încercări zadarnice, Paul oferă Antoinettei un borcan cu renumita cremă de toilette „Ygrecon". Antoinette e complect vindecată. Datorită tenului, ea obține titlul de „Miss Universi" și un premiu de 200.000 dolari. Tinerii se căsătoresc. Spre a trăi fericiți, nu le rămâne decât să-și comande un castel în Spania la cunoscuta casă de construcții „ixican & Comp.

Noapte ! *)

de O. HARMELIN

o o o

Cu tăcerea la un loc
sub pendula 'nțepenită
Timpul s'a 'nchegat în bloc
și în soba fără foc
s'a pitit în colțuri noapte,
îngânând în tremurare
flacără de lumânare.

Vântul fugărește toamnă 'n sat
și zdrobește
de ferestre
stolul stropilor de'nalt.

Și'n găoacea odăiței
sub timidul luminiței
stau și simt cum — istovit —
sufletul îmbrățișează solul
— sărutarea de'ntunerec, golul —
gândului mușcat de infinit.

Și'n pendulă — ac înțelenit —
se destramă fără margini timpul
— pânză obsedantă fără tiv. —

Limite de succesiv desferec
și mă'nec încet în întunerec
șters — tăcere la superlativ. —

*) *Poezia „Noapte", apărând în numărul trecut cu câteva regretabile greșeli de tipar—o publicăm din nou cu îndreptările cuvenite.*

www.dacoromanica.ro

Omagiu lui Edward Flatau din Varşovia

de Dr. M. SCHAECHTER-NANCY

o o o

Sunt abia câteva luni (7 Iunie 1932) de când la Varşovia s'a stins din viaţă medicul evreu de renume mondial Edward Flatau.

Judaismul polonez mai întâiu; evreimea intelectuală şi ştiinţa medicală pierd un cercetător neobosit şi fecund în lucrări de valoare.

Flatau s'a născut în 1868 la Plock unde şi-a făcut şi studiile liceale. După ce trecu teza de doctorat la Moscova, tânărul savant evreu plecă la Berlin, unde lucră alături de prof. dr. Mendel. Era în 1893. Aci îl pasionează studiul creerului uman şi un an mai târziu, el dă la lumină Atlasul său asupra creerului şi căilor nervoase la om (1894). Lucrarea scrisă în limba germană este curând tradusă în câteva limbi moderne.

Din 1895 începe epoca productivităţii sale intense pe tărâmul neurologiei; tot din acest timp datează lucrările sale în colaborare cu personalităţile cele mai proeminente mondiale în neurologie, ca de pildă: Goldscheider, Gad, Jacobsohn, Minor, etc. Asupra acestei epoci de creaţiune, Jacobsoh spune într'o scrisoare adresată unui elev al lui Flatau următoarele: „Dacă ne gândim la toate aceste lucrări, nu putem decât să admirăm forţa creatoare a lui Flatau, graţie căreia ne-a dat atâtea cărţi noui".

In 1898, Flatau, după ce a refuzat chemarea la catedră la o facultate din Buenos Ayres, revine la Varşovia antisemită, unde îşi înjgheabă un mic laborator de neurologie.

In 1904, Flatau este adus la conducerea serviciului de boli nervoase al spitalului Evreesc din Varşovia. In 1913 se creează sub imboldul său serviciul municipal de neurologie, şi tot atunci este numit directorul laboratorului neurologic al Societăţii de Ştiinţe.

După restaurare, în 1919, Flatau este preocupat de cercetarea tumorilor sistemului nervos, atât din punct de vedere clinic, cât şi din punct de vedere experimental. Dealtfel încă în 1910 publicase în marele Tratat de Neurologie al lui Lewandowski, o monografie asupra tumorilor măduvei spinării.

Din 1920 şi până la moartea sa, Flatau s'a ocupat de cercetarea problemelor encefalitei epidemice, acea misterioasă maladie a sistemului nervos central.

Flatau moare de o boală cerebrală care făcuse progrese rapide în ultimul timp şi lasă în urma sa opere durabile şi mai ales o seamă de elevi cari vor şti să continue pilda maestrului dispărut.

www.dacoromanica.ro

INSEMNARI

„Familia Avrum sin Marcu" este o nuvelă a cărei desfăşurare, pe două pagini şi jumătate, are loc, sub semnătura d-lui G. M. Zamfirescu, în ziarul „Vremea", cu concursul lui Strul, (a se citi Ştrul) în reprezentaţie.

Strul, primul personagiu cu care facem cunoştinţă aci — e *„băcan în târg moldovenesc"* şi *„murdar"*, *„ca târgul sărac, murdar şi moldovenesc"*. Şi acest Strul cu *„caftan soios"*, cu *„tichie jegoasă"*, cu *„perciuni lungi încârlionţaţi în sudoare"*, acest Strul *„avar şi lacom"*, care *„înşelase, sărăcise câteva comune împrejur"*, acest Strul căreia—în ediţia a doua, îl rugăm pe autor să-i adaoge şi puţină conjunctivită granuloasă, dacă ţine să se poată lăuda că a creiat un tip de evreu ideal — acest Strul, aşa şi pe dincolo, se vaicără *„în băcănia cu obloanele trase"*, *„lovindu-se cu pumnii în inimă"* :

„Sunt un ovrei nenorocos. Am avere şi n'am un cupil. Sunt bogat şi n'am un cupil".

Fireşte, un român, la desperare, nu se loveşte cu pumnii în inimă, ci se bate cu pumnii în piept. Ba, uneori, — cel puţin aşa susţinea pe vremuri un confrate al autorului lui Strul — merge cu prudenţa atât de departe, încât, pentru a-şi ocroti inima — acest organ delicat şi senzibil — îşi amenajează un piept de aramă. Cu Strul, însă, chestia se schimbă: Strul, ca toţi evreii de altfel, ori n'are inimă de loc, — ceeace e foarte probabil — ori îi e cu desăvârşire împietrită. Aşa că, dacă se loveşte cu pumnii direct în ea, nu-i nici o primejdie. Mai degrabă ar trebui să fim îngrijoraţi de soarta pumnilor.

Dar Strul nu se mulţumeşte să-şi pună numai pumnii la grea încercare — ci şi limba română. Om fără inimă şi fără scrupule, deşi într'un moment psihologic în care nici unul ins normal nu i-ar putea trâzni prin minte să facă exerciţii de linguistică — Strul se foloseşte de faptul că e singur în „băcănia cu obloanele trase" şi atentează la pudoarea limbii române. De aci, copilul lui Strul. Dar nu un copil ca toţi copiii, ci un copil jidănesc. Adică un „cupil".

Să mă ierte autorul, dar oricât de necesară ar fi infamia coreligionarului meu Strul pentru succesul nuvelei — şi oricât de mizerabil ar fi scârnavul meu frate de sânge Strul, nu'l cred capabil de o asemenea [illegible] loşie. Nu ! Strul n'a abuzat între patru pereţi de limba română. Şi asta, nu, ferească Dumnezeu, mulţumită unei castităţi exagerate ori cine ştie căror principii de abstinenţă — ci, fiindcă, după însăşi afirmaţia autorului — ca să vorbesc pe limba d-sale — nu se pricepe cum s'o ia. Strul e foarte timid în asemenea împrejurări — deci quasi-impotent. Aşa că din necesitate îşi face o virtute : rămâne credincios bătrânei lui balabuste, idişul. „Cupilul", deci, nu-i al lui Strul ci al însuşi autorului, care pare-se că are ruşinosul, dar foarte sănătosul obiceiu să arunce în spinarea altora, plozii făcuţi de d-sa.

Autorul susţine apoi, că Strul ar fi afirmat că 'i un „ovrei nenorocos". Imposibil! Minte ori Strul, ori autorul. Dacă „cupilul" ar fi al lui, Strul poate fi cel mult un „ivreu ninurocos". In cazul cel mai fericit, admiţând, prin absurd, că Strul e în relaţii excelente cu limba română — ceea ce ar răsturna toată temelia ideologică a capodoperei — el poate fi un „evreu nenorocos". Fiindcă „Strul e din târg moldovenesc". Iar substantivul „ovrei" e exclusiv muntenesc. Moldovenii şi muntenii sunt un suflet şi o simţire, numai atunci când intră în cauză substantivele : jidan, jidov, târtan, harhar. Din clipa în care se pune în discuţie, însă, termenul literar cu care este denumită această sub-specie de biped, — moldovenii nu cedează nici în ruptul capului. Strul, care vorbeşte prost româneşte (vezi : cupil), care e moldovean (vezi : murdar) şi care — colac peste pupăză — nici nu s'a folosit de limba română în hamleticul său soliloc — oricât ar ţipa autorul, contrariul — nu putea, deci, să trădeze dialectul moldovenesc pentru semiţigănescul „ovrei" muntenesc, echivalent prin pronunţia lui degajată şi prin clasa sa literară, cu „jmecher", „jniţel", „jnapan", „păi", „ăla", „dân" etc. Ii s'ar sui „cupilul" în cap.

*

Avrum sin Marcu, evreul sub firma căruia îşi publică d. Z. nuvela — vieţuia până la jalnica lui degenerare în erou literar, spânzurat în cui, pe peretele din fund al cârnăţăriei Bianovici din Calea Văcăreşti, în stare de litografie, alături de „Bătălia dela Plevna". Priviţi-l şi vă veţi convinge că e exact [illegible] petele de muşte :

www.dacoromanica.ro

„A doua zi, hoinarii plecaseră aşa cum veniseră, unul după altul, cu Avrum sin Marcu în frunte, profilat pe cer, cu toiagul pribegiei în mână şi Ruhălă în urma lui, cu Sara în braţe. Ultimul era Felix. Mergea rar, cu bărbia în piept şi braţele deschise, ca o cruce călătoare dela o zare la alta".

Ahasver în barbă şi oase. Nu-i lipseşte nimic: nici toiagul pribegiei, nici cerul pe care se profilează, nici acea Ruhălă care'i se ţine de coadă de veacuri, cu o Sara în braţe, etc. Singura contribuţie personală a autorului la echiparea acestei picante figuri de pastramă cuşer, este inefabilul Felix, junele cu „perciunii uzi". Micul perciunat s'a născut în zodia porcului: intră, cu bunăvoinţa autorului, în viaţă, deadreptul cu un pseudonim —spre deosebire de marele său înaintaş şi conaţional Camil, care până la pseudonim, a trebuit să lupte cu vicisitudinile unei existenţe întretăiate des de o aprigă tuse foarte măgărească. Fapt e că între Felix şi acest Camil, este o bizară identitate spirituală: Felix are la activul său un canar şi Camil o frizerie. Un singur lucru regret: că Felix e mai prost decât Camil. La prima vedere, lucrul pare cu neputinţă. Şi totuşi, aşa este. Ascultaţi: deşi e hotărât să fie mai puţin impresionat de ruina vetrei părinteşti distruse de un pogrom, decât de pierderea canarului şi deşi îşi îngroapă cu ajutorul lui tat'său calul Bălan — *„sub flori mici şi sălbatece de câmp"*, Felix sin Marcu sin Avrum poate ţine următorul limbaj, în care lipsa de informaţie rivalizează cu cea mai splendidă idioţie:

„N'avem bani? Ce să facă trenul cu banii? El cere bilet dela gară. Şi dacă un ovrei pierde aşa un bilet mic că nu mai ştii unde l-ai pus, te dă jos? Nu e prost să piardă şase pasageri. Ne duce la Bucureşti şi face proces la comunitate. N'are decât! Ce ne pasă nouă de comunitate? Parcă ea o să plătească? Nu e proastă! Ce-mi pasă mie, o să răspundă comunitatea la proces, de şase jidani săraci? De ce nu i-ai dat jos? Avocatul o să-l întrebe pe judecător: de ce să ne certăm noi, pentru şase jidani fără bani? Las' să piardă trenul, că el nu se supără. Aşa e la afaceri: profit şi pierdere".

Or, Camil n'ar fi vorbit aşa nici în ruptul capului. Nu fiindcă'i cine ştie ce deştept — dar pentrucă, deşi poet, e foarte iniţiat în proză şi în consecinţă ştie unde începe şi unde sfârşeşte competenţa Comunităţii Israelite. In privinţa aceasta, Camil nu'şi mai face, de mult, iluzii. Şi Felix, da! Bietul tâmpit! Se vede cât de colo că n'a avut de-a face cu d. Schweig.

Dar între timp autorul îl angajează pe Avrum sin Marcu la o figură-record, susceptibilă să faca senzaţie în lumea sportivă. Ahasver va pribegi, astfel, în nuvelă, în jurul pământului, „cu braţele deschise, ca o cruce călătoare dela o zare la alta". Şi, drept să vă spun, nu'l învidiez de loc — fiindcă sunt convins că tipul va avea în drum multe neplăceri. E destul să-i atragă atenţia asupra faptului că trecând, în penibila lui pribegie prin Calea Victoriei, în plină circulaţie, riscă să dea jos pălăriile plimbăreţilor mai scurţi cu un cap — ca să-şi dea seama de inconvenientele ce'l aşteaptă! Şi apoi, să nu uite Avrum sin Marcu — în entuziasmul martiriului său — că e şi el om ca toţi oamenii şi'şi are şi el nevoile lui mai mult sau mai puţin inexorabile! Ce se face Ahasver dacă'l urmăreşte ghinionul şi'n toiul pribegiei îl apucă burta? Cum îşi deschee bretelele? Cu ajutorul braţelor? Ei aş! ar fi să pună în primejdie de moarte frumuseţe de imagine literară. Ori autorul a avut în vedere şi eventualitatea aceasta — şi tocmai de aceea l'a prevăzut pe Ahasver cu o „Ruhălă în urma lui"?

Poate — dar, oricum şi aşa şi aşa, e vai de capul lui Ahasver, care habar n'are că mijloacele de locomoţiune cu care pribegesc evreii, s'au modificat radical în ultimele decenii. Azi evreii nu mai au, ca în frumoasele vremuri de odinioară, cinematograficul prilej să se profileze pe cer. Trenul le-a răpit tot farmecul bejeniei pedestre. Civilizaţia şi legea vagabondajului îi obligă să pribegească pe calea ferată. Astfel că pe cer se profilează doar trenul: mixt, personal, accelerat ori rapid, după cum îl ţine cureaua pe Ahasver. Ba, cunosc chiar unii evrei cari pribegesc cu avionul!

•

Familia Avrum sin Marcu, deşi după ramura bărbătească este [illegible] ciunată până la ostentaţie, [illegible] femenină, pistruetă până dincolo de marginile buneicuviinţi; deşi în existenţa ei literară nutreşte visuri exclusiv evreeşti (a se citi: comuniste); deşi în tot cursul conflictului, nu ia contact, sub nici o formă, cu lumea românească dimprejur; deşi acţiunea se petrece, aproape în întregime, în casa lui Avrum sin Marcu, unde se cultivă frenetic nu numai tradiţia, ci şi

www.dacoromanica.ro

superstiția evreească — totuși, această familie judaică nu știe românește. Strul, deci, n'a fost în nuvelă decât un motto foarte discret.

Ahasver, pribeagul cu cârlionți, scrie lui Strul scârbosul:

„Ruhălă bătrână și cu durere în șale, a sărit în sus de trei ori, ușoară ca un cupil".

Ahasver, cu toiagul în mână și brațele deschise, o mângâe pe nora-sa Ida:

„Dacă facem așa un magazin și o fabrik mare, de ce să nu facă și Felix o revoluție? Iacă, a să facă și el revoluție și n'a să mai fii supărare la noi în casă, pentru așa un scârbos de nimic"...

Felix, poetul cu calul Bălan:

„Să vezi că dacă am să vreau iu să mă fac clopotar la o biserică, am să dau peste ovrei! Așa o concurență, pfui — șlămăl"...

Ida, nevastă-sa:

„Așa să am eu bine dacă nu ești tu un jidan. Tată a fost negustor, Șmil e tot negustor și năroc de un capital. El și cu Strul a lui Iosua a să fie fabricant, dacă are el să dea bani la Șmil și la tată, ca să facă ei o afacere bun", etc. etc.

Iar Sara, pistrueta asta sâsâită, împinge lucrurile și mai departe. Ticăloasa, nu numai că vorbește, dar și gândește prost românește:

„Mai bine tac, se resemnase ea. Dacă le spui că nu'l iau pe Strul, câștig ceva? Câștig un balamuc pi capu m.u", etc.

Molima nu se limitează însă numai la casa lui Avrum sin Marcu — ci face ravagii printre toți cei cari vin în contact direct cu ahasverica familie. Până și rabinul dela sinagoga mare dovedește, în schimbul de idei cu bătrânul perciunat (și ce schimb și ce idei — să'i fie în nas! Parcă ar fi bucățică ruptă din Iehovah d-lui Cuza!) că nu știe românește:

— Dacă Felix al vostru nu poate să facă un cupil, pentru ce să ne rugăm la Dumnezeu? Ce, crezi că Dumnezeu e ginere, să se culce cu nevasta lui? Lăsați-l pe Dumnezeu în pace și rugați-vă de un ovrei tânăr, că o să fie mai cu folos, pentru Ida și pentru voi".

Dar ceea ce atinge culmea nerușinării evreești — este că nici măcar autorul nu știe românește. Iată cum scrie d. G. M. Z.—când nu jidanii nuvelei au cuvântul, ci însuși d-sa în persoană:

„Strul se întristase văzându-i și a vrut să nu fie trist. Unde vine un ovrei se află și Iahveh dar e mai bine când te lasă în pace, că faci negustorie singur și ai câștig întreg. Oricum, i-a primit în casă, cu bucurie de Sâmbătă, dar fără crap umplut".

Alta:

„La așa un scârbos de nimic, îl asigură Avrum, n'o să'i acorde o prea mare importanță". etc.

Alta:

„Avrum, Șmil și Ioină, vor încerca o afacere fainâ". etc.

Alta:

„Așa negustorie nu fac nici grecii nici țiganii".

Alta:

„Doi ani apoi, în fiecare primăvară, reînviat ca Lazăr și prins cu amândouă mâinile de iluzia fericirii apropiate, Strul plecase la București, să-i ducă Sarei o brățară de celuloid și o pungă cu alune americane". etc. etc.

E un jalnic caz de mimetism, de efectele căruia, nu știu, zău, cum o să se mai dezbare vreodată, d. Z. In goana după „atmosferă" — autorul și-a pierdut papucii, sintaxa, ortografia, punctuația. Desfrâul lingvistic ce se petrece în casa lui Avrum sin Marcu — a creiat un fel de psihoză agramată, a cărei victimă nefericită cade însuși autorul. Preocupat de realismul încârlionțat al personagiilor, cucerit de misticismul lor anti-ortografic și hipnotizat de grația cu care perciunații pribegi desconsideră regulele de compoziție românească — autorul s'a identificat în chip atât de ideal cu familia lui Ahasver, încât s'a trezit, deodată, exprimându-și ideile, în stilul și tonul sinagogal și pistruet al eroilor săi. E o pățanie mai tragică decât a rabinului din Praga — care s'a apucat să-și însuflețească Golemul de lut. Morala istoriei? Când un singur autor român intră în comerț cu câți-va eroi evrei — în loc să învețe evreii românește, învață românul evreește.

•

Totuși d. Z e un filosemit — și încă un filosemit extremist. Fiindcă „Familia Avrum sin Marcu" dacă n'are subiect — și n'are, săraca —are, însă, o tendință precisă: aceea de a dovedi negru pe alb că marele mister al forței lui Israel — este imensa lui tâmpenie, Și'ntr'adevăr, idioția eroilor familiei Avrum, sare în ochi. O idioție ce se reflectă nu numai în calcule și gheșefturi, dar și în instincte. Membrii nuvelei fug de tot ce e mai ușor și mai firesc —și-și complică viața cu tot dinadinsul.

De ce Avrum sin Marcu, de pildă, când

www.dacoromanica.ro

corespondează cu Strul, îi scrie în limba română pe care n'o cunoaşte? De ce face Sara reflecţii mintale, în româneşte? Le ce rabinul dă lui Ahasver consultaţii în româneşte? De ce, însfârşit, se chinuesc toţi jidanii să'şi exprime gândurile într'o limbă care numai măgulită nu poate fi că'i aşa de maltratată— şi nu se folosesc de idişul lor, de limba în care au cerut pentru întâia oară usturoiu cu pâine — şi în muzicalitatea căreia continuă până la Iosua — generaţia a treia — să-şi „mângâe perciunii"?

Ştiţi dece? Fiindcă banda asta de idioţi nu ştie nici idiş. Felix, tipul de poet şi comunist tâmpit, în loc de *„şlim-mozel"* spune „şlămăl". Acu, poftim de te înţelege cu el în idiş — şi mai pune'l să expună în limba asta teoriile marxiste.

Dar idioţia lui Israel e imensă. Banda lui Avrum sin Marcu — deşi e înecată în perciuni şi caftane — n'a izbutit, încă, să cunoască până în ziua de astăzi, nici tradiţia evreească. În familia aceasta de degeneraţi, pe mama o cheamă Ruhălă, iar pe fiica Raşela. Şi Avrum, idiotul ăsta bătrân, nu ştie că Ruhălă e sinonim cu Raşela — şi că două sinonime în aceeaş casă evreească, constitue o nelegiuire. Din aceeaş ignoranţă, probabil, mama Ruhălă, în loc să aprindă. Menorah de Hanukah, o aprinde Vineri seara. Se vede că nu degeaba ne-am pomenit în nomenclatura biblică a familiei— cu Felix, al cărui nume ultra-aristocratic, îi se potriveşte neamului lui Avrum, cum îi se potriveşte chelului, tichia de mărgăritar.

Dintre toţi, însă, recordul idioţiei îl deţine Strul, care primeşte familia Avrum sin Marcu *„fără crap umplut"*. E drept că crapul e mult mai eftin decât ştiuca — şi Strul, acest jegos zgârie-brânză, chiar când îşi primeşte mosafirii *„fără"* ceva, e în stare să se opintească din răsputeri ca şi acel *„fără"* să'l coste mai puţin. Deaceea ne-ar mi a — dacă ăsta ar fi adevăratul mobil al amabilităţii lui Strul—că nu-i primeşte fără oase umplute, ace umplute, surcele umplute. Sacrificiul ar fi şi mai mic. Dar aci, calculul lui Strul nu'i întemeiat pe cifre comparative, ci pe o teribilă ignoranţă în ichtiologie — care l'ar putea învăţa că ştiuca nu se lasă umplută nici în ruptul capului, fiindcă are pielea prea gingaşe — şi pe o înspăimântătoare necunoaştere a mâncării naţionale evreeşti, care pretinde pentru umplutură nu crap, ci ştiucă.

Asta-i fleac! va sări desigur autorul în apărarea imbecilului său cu tichie. Fleac? vom răspunde noi. De ce? Ia închipue-ţi, domnule Z. că actualul ministru de externe, d. Titulescu — acum doi ani, când era pe cale să formeze guvernul, în loc să fi venit cu revoluţionara lui deviză economică: „mămăligă cu ceapă" — ar fi exclamat: „cartofi cu ceapă!" Ce crezi că s'ar fi întâmplat? Nimic, firește. Fiindcă nimeni n'ar fi înţeles ce vrea să spună d. Titulescu. Cartofi cu ceapă? Nu cunoaştem. Mămăligă cu ceapă? A, da! — E biata noastră mâncare naţională, hrana de mizerie a ţăranului român, legată de existenţa lui printr'o lungă tradiţie de răbdări şi restricţii. Tocmai! Vezi? Asta a şi vrut să te facă să înţelegi d. Titulescu, care în locul unui expozeu de cifre şi argumente, a isbutit să sugereze ţării, numai cu ajutorul acestor trei cuvinte, un întreg program economic şi financiar. O mâncare caracterizează o naţie. D-ta, autor al lui Avrum sin Marcu, care eşti, probabil, un băiat cu multă imaginaţie — de ce când spui: macaroane, te duce gândul numaidecât la Mussolini? Şi de ce şniţel e echivalent în mintea d-tale cu Hitler? Şi iaurt cu bulgarul? Şi halviţa cu Kemal-Paşa? Si beaftecul cu lira sterlină? Si dece Strul soiosul, „cu pulpanele caftanului în vânt"— când vorbeşte de mâncarea noastră tradiţională şi rituală, după care suntem recunoscuţi în toate bucătăriile şi restaurantele din lume, spune „crap umplut" în loc de „ştiucă umplută"?

Te miri şi d-ta, hai? Apoi dacă'i aşa, să-ţi spun şi eu o vorbă la ureche: tare mă tem că am fost traşi pe sfoară amândoi — şi că nici Strul, nici Avrum, nici Felix nu sunt jidani! Ci nişte holodronţi din gura Oborului, cari s'au mascat ca de Crăciun cu caftane şi tichii şi după ce s'au îmbătat bine, în loc să nimerească şopronul — au dat buzna în nuvela d-tale. Iar d-ta, tânăr generos, dar naiv, te-ai lăsat păcălit de aerul hăhămesc ce li'l dădeau găina şi perciunii de carnaval şi te-ai bucurat ca un copil că te afli într'un „mediu evreesc".

Dar despre asta — vorbim noi altă dată.

I. LUDO

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

Tip. „Slova", Dermuci 3